

U početku je odnos

Jeste li čuli za Martina Bubera i njegovu dijalogiku (filozofiju dijaloga)? (Meni je prva asocijacija bio Marin Buble, pok. prof. emeritus iz Splita, koji je, između ostaloga, napisao prvi domaći sveučilišni udžbenik iz menadžmenta, pa mi je trebalo malo vremena da se prebacim na *pravu* filozofiju). *Buber* se rodio u Beču 1878. godine i kad ih je imao 4, majka ga je napustila. Sreo ju je još jednom, nakon skoro trideset godina, i to opisao kao prototip *nesusreta*. Mnoge bi to dotuklo, no Buberu je to pomoglo naučiti što je to istinski susret, kako se razvija recipročni odnos i koja je u tome uloga dijaloga, kako teče proces odgoja i obrazovanja. (Spominje se pritom potreba da odgajatelj/učitelj bude u stanju vidjeti sebe i odnos koji ima s djetetom/učenikom, očima toga djeteta. Upravo je to temelj na kojem John Hattie danas gradi svoj koncept vidljivog učenja (visible learning): *Kad učitelji gledaju na učenje očima svojih učenika i kad se učenici vide svojim vlastitim učiteljima*. Svi gledaju, ali nisam vidjela jesu li ugledali tu negdje i Bubera. Evo malo i njegovih izvornih riječi iz članka što su ga napisali **Lasta Pavić Orešković** i **Draženko Tomić**: *Odgovitelj bi ipak trebao biti svjestan i granica odgoja. On ne može uvijek očekivati slaganje s odgojenikom, čak i kad uživa njegovo povjerenje. Mora imati na umu da i sukobi, pod uvjetom da se odvijaju u zdravoj atmosferi, imaju odgojno-obrazovnu vrijednost. Upravo je sukob s učenikom najveći test za učitelja – mora se svim srcem služiti svojim uvidom i ne smije otupiti oštricu svog znanja, ali istovremeno mora imati spreman zacjeljujući lijek za ranjeno srce* (Buber, 2002., 128). Ostalo pročitajte sami – nakon što se dobro skoncentrirate.

Ekonomski status obitelji može biti razlogom sukoba; osobito ako je taj status nepovoljan. Međutim, ne treba zanemariti ni kreativnost u pronalaženju razloga za sukob u ekonomski vrlo povoljnim obiteljima, poput: *hoćemo li na Sejšele ili na Maldive* (čula na svoje uši). **Ivana Visković** je, koristeći Delfi metodu kroz tri kruga, istražila mišljenja ukupno 15 znanstvenika i 19 praktičara o različitim aspektima obiteljskoga funkcioniranja. Za *Napredak* je posebno obradila dio vezan uz ekonomsku funkciju obitelji. Postignuta je potpuna suglasnost o tome da će se *ekonomska kriza (nezaposlenost i prezaduženost pojedinaca) negativno odraziti na natalitet, broj djece u obitelji i njihovo odrastanje te da će rasti količina roditeljskog stresa i zdravstvenih poteškoća*. Svi su se složili i da bi mjerama državne politike trebalo olakšati mladim obiteljima stjecanje prve nekretnine. U tom se smislu već

i poduzimaju neke mjere. Koliko će one utjecati na povećanje broja djece, još nije poznato. Za sada je poznato samo to da su utjecale na povećanje cijene kvadrata stambenog prostora. A ako vas ne zanima stambeni prostor, nego Delfi metoda, u broju 1-2/2016. pročitajte o njoj članak iste autorice, koja je karijeru započela kao odgojiteljica predškolske djece, pa ubrzo postala ravnateljica dječjeg vrtića, pa... (nastavak je ispod članka).

Odgovitelji predškolske djece deficitarno su zanimanje u cijeloj Hrvatskoj, pa ne čudi pritisak kojem su izloženi svi koji ih educiraju. No koje su karakteristike i kakvi su, po svojem uspjehu, studenti koji se uspiju upisati na odgojiteljski studij? **Silvia Rogošić** usporedila je ukupno 400 redovitih i izvanrednih studenata odgojiteljskog studija Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu s obzirom na neke njihove socio-demografske karakteristike (gdje su odrastali, u koju su srednju školu išli, s kime žive), njihova dosadašnja obrazovna postignuća (uspjeh u srednjoj školi, na maturi i u prethodnoj godini studiranja) i zadovoljstvo studiranjem. Pokazalo se da su izvanredni studenti manje zadovoljni studiranjem od onih redovnih, ali da na studiju postižu bolji uspjeh. Oni su značajno stariji od redovitih studenata, češće u braku i s djecom, imaju više životnog i profesionalnog iskustva pa imaju i veća očekivanja od studija.

Ne zna se (barem iz spomenutog istraživanja) kakva su očekivanja studenata vezana uz posao kojim će se baviti. Mislim, naravno, na one redovne; izvanrednima je uglavnom sve jasno. A svima je sigurno jasno da je osobit izazov rad s djecom s posebnim potrebama. Pa nam je dobrodošlo svako podijeljeno iskustvo na tu temu. Upravo o jednom takvom pišu tri mlade kolegice, sve tri magistricе filozofije i pedagogije: **Anita Đuretić, Sanela Mandić Vidaković i Katarina Bulka**. Jedino što vam još treba je - utrenirani konj. *On pozitivno utječe na stjecanje, unapređivanje i potvrđivanje socijalnih vještina te na emocionalni razvoj djece s teškoćama u razvoju, osobito u reguliranju njihova ponašanja, kontroliranju emocija i razvoju socijalne osjetljivosti za druge osobe* (ne nužno četveronožne).

U broju 2/2012. godine objavili smo članak **Cvijete Pahljine** o psihosocijalnom razvoju od djetinjstva do zrelosti, što je zapravo bila studija slučaja – životna priča jedne Alme. Alma je dobro, a i Cvijeta je dobro; privodi kraju doktorski studij. Već bi ga valjda i dovršila da usput ne radi sto drugih stvari. U podnožju članka koji objavljujemo u ovome broju pobrojane su aktivnosti koje vodi, no kad uz Cvijetino ime piše da nešto *vodi*, to znači da SVE to i radi. Dakle, ako piše (a piše) da vodi četverogodišnje studije logoterapije u Sloveniji i Hrvatskoj, to znači da drži i cijelu nastavu na tim studijima. Organizirala je i četiri međunarodna kongresa logoterapije (dobro, na svakom je imala samo po jedno izlaganje). Ali, ovo je već za rubriku vjerovali ili ne, kad su na jednom od tih kongresa, polaznici edukacije odustali od

nastupa u logodrami, Cvijeta ju je cijelu – izvela sama! Svatko tko ju (u)poznava kaže: *klanjam joj se do poda!* Često sam se pitala u čemu je tajna, kako joj sve to uspijeva; pa za par mjeseci će napuniti 76 godina! Onda mi je sinula hipoteza: kad postaviš na noge i otpraviš od kuće šestero djece (plus Almu!), ostane ti toliko slobodnog vremena da ti nema druge nego upisati doktorski studij, organizirati kongres, dva (i za sudionike ispeći kolače!) itd. Skroz razumljivo. U ovome broju Cvijeta piše o današnjem djetinjstvu u svjetlu logopedagogije. O logopedagogiji vjerojatno ne znate ništa, pa svakako pročitajte članak – dok ne stigne i knjiga (nakon što doktorica Cvijeta obrani doktorat).

I tema o djeci migrantima nije baš općepoznata, barem ne teorijski. Što se prakse tiče, mnogi su učitelji u svojim razredima imali i/ili imaju djecu migrante i snalaze se s njima kako znaju i umiju. Kolegica iz Sarajeva, **Snježana Šušnjara**, inače i autorica jako zgodne knjige, još zgodnijeg naslova: *Pedagoške mrvice* (zašto se ja nisam toga sjetila?), napisala je članak o djeci migrantima iz Bosne i Hercegovine u razdoblju od 1958. do 1990. godine. Bila su to djeca čiji su roditelji, u vrijeme Jugoslavije, bili na privremenom radu u zapadnim zemljama; ukratko djeca *gastarbajtera*. Često su bila neprihvaćana i u zemljama u koje su njihovi roditelji odlazili ali i kod kuće, kad bi se vratili, bili su *čudni*. Danas se zato valjda i ne vraćaju. Dosta im je da su čudni samo jednom.

Jedna prijateljica je upravo, vjerojatno svima koje ima u adresaru, poslala mail u kojem se raspituje za veći stan koji bi kupio njezin sin budući da mu se obitelj povećala (a i još će). Odmah joj odgovorim da znam za jedan u zapadnom dijelu grada, a ona odgovori: *Ma on hoće od Britanca do Maksimira. Znam ja njihove podle namjere, ali to neće uspjeti. Ne budem im ja čuvala djecu. Našli su za sad ženu. Rekla sam da sam za nuždu tu za njih 24h, ali neću obavezu! Nek se brinu za svoju obitelj!* (Naravno, prijateljica živi u spomenutom, željenom, području.) Ne znam kako će to završiti (niti ću vam moći ispričati jer se do idućeg broja to sigurno neće razriješiti, a od iduće godine odustajem od daljnjeg uređivanja *Napretka*), ali ovo mi je taman dobro došlo kao uvod u članak **Suzane Klepic** i **Maje Lakiće** o ulozi bake i djeda u skrbi za djecu u obitelji. Te uloge, dakle, mogu biti raznovrsne. Bake i djedovi imaju izravan utjecaj na unučad kroz interakciju s njima ili neizravan utjecaj – kroz odnose s njihovim roditeljima, a svojom djecom. Sjećam se kad je moja Irena imala tri godine, a suprugu i meni je palo na pamet da bi išli malo putovati po Grčkoj, sa šatorom. Mladost – ludost, ali ipak ne tolika da bismo vodili i Irenu. Uopće nisam sumnjala u želju svojih roditelja da to vrijeme provedu sa svojom preslatkom unučicom. Jako sam se iznenadila, i uvrijedila, kad je moja mama (inače učiteljica), mirno rekla da to ne dolazi u obzir. Želi se malo odmoriti od djece. (Srećom pa svekrva nije bila učiteljica, nego domaćica i spremno je odigrala ulogu bake skrbnice.) No, ja sam na

moju mamu ostala uvrijeđena narednih 30 godina. Točnije, sve do trenutka kad nam je Irena dovela preslatkog unučića – da bude kod nas dok su oni na bordanju. I mi ga udomili, i njega i mačku, jer smo jedina djed-baka opcija. (Prvom prilikom smo malome uplatili tečaj bordanja. Mački nismo, pa nam i dalje dolazi☺.) Da ne duljim: pročitajte članak. A ovo si pospremite za slučaj da vam jednoga dana treba pomoći u borbi s osjećajem krivnje kad na vratima ugledate preslatke unučiće, a taman ste si isplanirali nešto drugo.

Arijana Plahutar je zajedno s odgojiteljicama Dječjeg vrtića *Hrvatski Leskovac*, pretočila šestogodišnji rad u priručnik *Što veseli malog tigra* koji predstavlja aktivnosti i igre za djecu svih vrtićkih skupina, a prema temeljnim načelima NTC-ova sustava učenja. NTC = Nikola Tesla centar – Odsjek Mense za darovite koji je usmjeren na razvoj kognitivnih sposobnosti djece i temelji se na brojnim znanstvenim istraživanjima kao i iznimnoj važnosti suradnje roditelja i odgojitelja/učitelja. Autor NTC-ova sustava učenja jest dr. Ranko Rajović, po zanimanju liječnik, specijalist interne medicine. Eto, kad se spoje istraživanja mozga, Nikola Tesla, MENSA, divlje životinje i liječnik, internist – nema greške! Odmah dobivamo pametniju djecu. **Irina Maljcov** opisuje ovaj priručnik, navodi i neke primjere, pa isprobajte. Možda se kod djece predškolske dobi doista može potaknuti „apstraktna klasifikacija“ pa da već jednom svrgnemo Piageta koji je tvrdio da za to trebaš imati 12 godina.

Ako sredinom rujna niste bili na Trećem kongresu pedagoga s međunarodnim sudjelovanjem pod nazivom *Pedagogija u vremenu promjena*, bit će vam zanimljivo pročitati prikaz koji je napisao **Vladimir Strugar**. Još će vam biti zanimljivije pročitati ga (rečeni prikaz) ako ste bili tamo: moći ćete usporediti sa svojim dojmovima, ali i podsjetiti se onoga što ste možda već zaboravili. Bilo je puno zanimljivih izlaganja, gostiju, susreta i kava s dragim ljudima, a posebnu je pažnju izazvao **Ilija Srpak**, učenik iz Varaždina, dobitnik 17 Oskara znanja i 10 medalja na međunarodnim olimpijadama znanja! U svom obraćanju prisutnoj pedagoškoj javnosti založio se za veću brigu o darovitim učenicima i za organizaciju škole koja omogućuje napredovanje tempom rada onih koji pokazuju veće sposobnosti. Ah, mladost! Prije bi se provukla deva kroz ušicu igle nego napredovanje prema sposobnostima kroz o-o sustav. (Pa neki bi trajno ostali u njemu.) Nego, jeste li vi ranije čuli za tog dečka sa 17 Oskara znanja i 10 medalja na međunarodnim olimpijadama znanja? Ja nisam (nažalost). Nisam nigdje pročitala, nisam vidjela na televiziji i nije mi nitko rekao. Ali me par tjedana poslije desetak ljudi pitalo jesam li gledala talent šou u kojem je nastupao neki tip sa svojom donjom glavom, čak njome i slikao. Nisam (srećom).

Dubravka Miljković